

FUNCTIONARUL PUBLIC

ZIAR BILUNAR EDITAT DE CĂTRE ACADEMIA DE ADMINISTRARE PUBLICĂ

SUPLIMENT LA REVISTA „ADMINISTRAREA PUBLICĂ”

Editorial

Conferințele din mai ale Academiei – opinii europene în domeniul cercetărilor științifice

Conferințele din luna mai a fiecărui an, care au devenit o frumoasă tradiție chiar din primii ani de la fondarea Academiei de Administrare Publică, au semnificația nu numai de a marca Ziua instituției, dar și de a concentra realizările cercetărilor științifice pe parcursul unui an de zile ale cadrelor profesoral-didactice și ale reprezentanților mediului științific din țară și de peste hotare, ceea ce vine să accentueze caracterul științific aplicativ al activității de aproape un sfert de veac al Academiei în calitatea sa de instituție de învățământ superior și de centru național de promovare a politicii de stat în domeniul administrației publice. Cercetarea constituie baza studiilor de la Academie. În această ordine de idei, fiecare conferință se prezintă ca o sinteză avansată a realizărilor cercetătorilor în diverse domenii ale științei administrative. Ca o recunoaștere pe plan internațional a caracterului științific al activității sale, Academia i-a fost acordat calificativul de organizație competitivă pe plan internațional (categoria B).

Acest calificativ a motivat corpul profesoral-didactic al Academiei să contribuie, în mod substanțial, la elaborarea și promovarea noilor forme și metode administrative la nivelul standardelor europene și internaționale. Urmare, sunt aprofundate relațiile de colaborare cu partenerii de peste hotare prin lansarea de proiecte comune, prin schimb reciproc de experiență în cadrul vizitelor de studiu și a stagiilor de practică. Numai în ultimul timp, colaboratorii Academiei au fost la stagii în Armenia, Belarus, Letonia, Austria, Polonia, Statele Unite ale Americii, în alte țări. Rezultatele acestor deplasări de serviciu au constituit subiectele unor noi articole științifice, incluse, de regulă, în agende-

le conferințelor științifice. Așa cum a fost și în cazul Conferinței internaționale științifico-practice „Teoria și practica administrării publice” din acest an.

Întrunirea savanților autohtoni și din străinătate, a cadrelor științifico-didactice ale Academiei de Administrare Publică și instituțiilor universitare din Republica Moldova, Ucraina, Cehia și România, a reprezentanților sectorului practic la această conferință a avut ca obiectiv principal analiza celor mai stringente probleme de reformare a administrației publice, sintetizarea ideilor inovatoare, a practicilor avansate din țările dezvoltate și identificarea posibilităților de implementare a acestora în Republica Moldova.

Țara noastră tinde spre comunitatea europeană cu propria sa experiență istorică și cu propriile valori spirituale. De aceea, printre problemele discutate în cadrul conferinței au fost sarcinile ce derivă din prevederile Acordului de Asociere a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană în domeniul administrației publice și Strategiei de reformă a administrației publice 2016-2020.

Tematica științifică abordată în cadrul actualei conferințe, ca de altfel și în cadrul conferințelor precedente, fortifică viziunile europene privind strategia de reformare și modernizare a administrației publice în Republica Moldova, ea fiind de o actualitate stringentă, în contextul proceselor integraționiste europene, de edificare a statului de drept. Semnificativ este și faptul că materialele conferințelor sunt editate în culegeri aparte de articole, ca surse de informații și material factologic prețios pentru cercetătorii științifici, pentru tinerii cercetători, pentru studenți, pentru funcționarii publici, care, astfel, să-și aducă contribuția dezvoltarea capacității generale de management în sectorul public și modernizarea sistemului administrativ din Republica Moldova.

Reformarea administrației publice: viziuni de implementare

În vederea realizării obiectivelor Programului de activitate al Guvernului Republicii Moldova 2016-2018 și implementării Strategiei privind reforma administrației publice pentru anii 2016-2020, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 911 din 25 iulie 2016, precum și a eficientizării procesului de implementare a reformelor, prin hotărâre de Guvern a fost fondată o nouă instituție publică - „Centrul de Implementare a Reformelor” (CIR). În funcția de director al Centrului a fost numit dl Iurie CIOCAN, căruia i-am solicitat un interviu.

CORESPONDENTUL: Care este rolul și misiunea Centrului de Implementare a Reformelor?

Iurie CIOCAN: Centrul reprezintă o unitate de implementare

a reformelor. Vă atrag atenția la sintagma „de implementare”. Centrul este susținut în activitatea sa de către un grup de experți naționali și internaționali în diferite domenii, care ne ajută

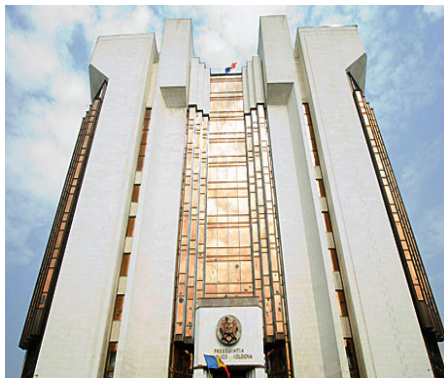
să formulăm cele mai optime și mai eficiente modalități de implementare a viziunilor de reformă. Aici aș vrea să accentuez că reformele sunt promovate de clasa politică aflată la guvernare. Centrul este doar un instrument de facilitare a implementării reformelor.

Voi explica aceste lucruri și din punct de vedere teoretic. Când vorbim de reformele instituționale, înțelegem că acestea sunt de realizat foarte

(Continuare în pag. 3)

Legea cu privire la trecerea la sistemul electoral mixt a fost promulgată

Președintele Republicii Moldova Igor Dodon a promulgat Legea cu privire la trecerea la sistemul electoral mixt, care a fost aprobată cu votul majorității parlamentare.

Șeful statului a felicitat toți cetățenii Republicii Moldova cu această ocazie. Igor Dodon a declarat că începe o nouă filă în istoria modernă a Republicii Moldova.

Președintele a dat asigurări că va munci în continuare pentru atingerea tuturor obiectivelor anunțate.

Zeci de cetățeni au fost în audiență la Președintele țării

Pe 24 iulie curent, Președintele țării, Igor Dodon, a primit în audiență zeci de cetățeni din toate raioanele țării, care au venit și au expus problemele cu care se confruntă.

În cadrul întrevederii cu șeful statului, cetățenii au abordat subiecte din diferite domenii: juridic, agricol, funciar, educațional, social, solicitări de ajutor material, probleme cu privire la serviciile comunale și pensii, solicitări pentru soluționarea problemelor de sănătate, solicitări de acordare a spațiului locativ, restanțe la salariu ș.a.

De asemenea, au fost expuse și situații cu privire la încălcarea dreptului la muncă, la asistență și protecție socială.

Igor Dodon a subliniat în mod repetat că toate solicitările care parvin în adresa Președinției sunt examinate, iar instituția prezidențială întreprinde toate măsurile pentru soluționarea acestora.

Parlamentul Republicii Moldova a adoptat, pe 20 iulie 2017, în lectură finală, proiectul de lege pentru schimbarea sistemului electoral. Sistemul electoral mixt a fost votat de 74 deputați.

Conform noii redacții, 50 de deputați vor fi aleși prin reprezentare proporțională, pe liste de partid, iar alți 51 de parlamentari – pe circumscripții uninominale.

Circumscripțiile vor fi delimitate de către o Comisie specială instituită

Parlamentul a votat schimbarea sistemului electoral

de Guvern, din care vor face parte reprezentanți ai societății civile, partidelor parlamentare și extra-parlamentare, reprezentanți ai minorităților naționale, mediului academic, experți etc. Informația despre circumscripțiile electorale va fi publicată în "Monitorul Oficial" cu 1 an înainte de alegeri.

Totodată, pentru asigurarea unei bune reprezentări a alegătorilor de peste hotare și din stânga Nistrului în Parlament, urmează ca printre criteriile existente pentru formarea circumscripțiilor să fie inclus și criteriul de împărțire geografică.

Încă o comisie va activa în Legislativ

10 comisii permanente vor activa în cadrul Parlamentului Republicii Moldova. La ultima ședință a sesiunii de primăvară, Legislativul a votat divizarea Comisiei administrație publică, dezvoltare regională, mediu și schimbări climatice în Comisia administrație publică și Comisia mediu și dezvoltare regională.

Noua structură a Guvernului

Noua structură a Guvernului, prezentată pe 21 iulie în Parlament de Prim-ministrul Pavel Filip, a fost adoptată cu majoritate de voturi.

În discursul rostit în plenul Legislativului, Premierul a menționat că principalul obiectiv pe care și l-a propus Guvernul în Programul său de activitate este să asigure creșterea bunăstării și calității vieții cetățenilor. Acest deziderat este însă de neconceput fără a asigura eficiența actului de guvernare, fără a implementa un management public modern, flexibil, capabil să se adapteze schimbărilor și transformărilor sociale și să răspundă nevoilor cetățenilor.

De asemenea, în Programul său de activitate, Guvernul și-a stabilit ca obiectiv specific reformarea administrației publice centrale, inclusiv prin optimizarea numărului de ministere și al autorităților publice, dar și a costurilor administrative.

În conformitate cu noua lege cu privire la Guvern, adoptată de către Parlament, la data de 7 iulie curent, Prim-ministrul Republicii Moldova deține dreptul de a solicita Parlamentului, în timpul exercitării mandatului, modificarea listei ministerelor. Astfel, Premierul Pavel Filip a solicitat reducerea numărului ministerelor de la 16 la 9, după cum urmează: 1. Ministerul Economiei și Infrastructurii; 2. Ministerul Finanțelor; 3. Ministerul Justiției; 4. Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene; 5. Ministerul Afacerilor Interne; 6. Ministerul Apărării; 7. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării; 8. Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale; 9. Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului.

Reformarea administrației publice: viziuni de implementare

(Sfârșit. Început în pag. 1) și foarte greu din interior. Orice sistem instituțional tinde de a se conserva, opunându-se schimbării, pentru că orice schimbare înseamnă ieșirea din zona de confort. Așa că atunci, când se dorește cu adevărat o reformă în careva domeniu, ea trebuie impusă din exterior. Din aceste considerente, era absolut necesar crearea unei instituții aparte, separată de structurile guvernamentale.

Anume în acest context se impune rolul și misiunea Centrului de Implementare a Reformelor (CIR). Guvernul stabilește o viziune nouă a reformelor: ce domenii, cum ar trebui reformate pentru a fi transformate în entități eficiente, moderne. Experții CIR vin cu propuneri și acțiuni în vederea facilitării implementării reformelor. În același timp, venim cu suport în activitatea de creare a unor noi capacități de implementare a politicilor pe viitor în instituțiile reformate, inclusiv prin crearea unor politici motivaționale pentru funcționarii publici etc.

COR.: Reformele au demarat deja cu reforma Cămarilor de Stat și a Guvernului.

I.C.: Parlamentul a adoptat în lectura finală Legea cu privire la Guvern. Următorii pași țin, propriu-zis, de implementarea reformei Administrației Publice Centrale. Or, în programul de guvernare, chiar în primul punct, la capitolului „Buna Guvernare”, se spune că Guvernul se angajează pe durata mandatului său să realizeze reforma Administrației Publice Centrale, inclusiv prin optimizarea numărului de ministere și al autorităților publice, costurilor administrative, în urma unei analize complexe. Ca rezultat scontat, ne dorim o administrație publică capabilă să reacționeze rapid la orice nevoi și probleme apărute în societate și care ar putea garanta creșterea economică și dezvoltarea țării.

Întru realizarea acestor sarcini, noi, ca și unitate de expertiză, vom fi implicați prin suportul oferit fiecărei autorități publice centrale în restructurarea internă a acestora. Adică, aceste acțiuni de reorganizare vor fi conduse de către miniștrii în exercițiu,

iar noi vom oferi tot suportul informațional și logistic pentru o restructurare eficientă și optimizată a ministerelor.

COR.: După care va urma reforma administrației publice locale?

I.C.: Eu aș accentua aici, că reforma administrației publice centrale și locale trebuie efectuată concomitent și urmează să decurgă organic una din alta.

Este bine că această reformă în Administrația Publică Centrală a început anume de la Guvern, ministere, agenții guvernamentale și următorul pas ar fi pregătirea pentru implementarea reformei administrativ-teritoriale și ca urmare va veni timpul reformei administrației publice locale.

COR.: Cum poate fi caracterizată necesitatea imperioasă a reformei la nivel local?

I.C.: Analiza făcută de noi nu este deloc îmbucurătoare. Astfel, doar 2 primării din Republica Moldova își pot acoperi astăzi cheltuielile, în totalitate, din veniturile proprii. Alte 10 primării acumulează venituri doar pentru ași acoperi cheltuielile administrative, adică doar salariile. În rest, toate celelalte primării, din ele 898 la număr, sunt subvenționate de la bugetul de stat. Sunt primari în sate mici, care au fost aleși cu 120 de voturi, sau chiar cu doar 80 de voturi. Este o discordanță totală cu prevederile Legii cu privire la APL, care stabilește că primăriile se înființează la un număr de populație de, cel puțin, 1500 de locuitori. Analiza, făcută de experți noștri, arată că astăzi 1/3 din numărul total de primării nu se încadrează în acești indicatori.

Acum ne aflăm într-o fază

de analiză a situației existente. Calea corectă ar fi amalgamarea primăriilor prin comasarea mai multor primării. Se elaborează și un program guvernamental care ar stimula amalgamarea benevolă a primăriilor, în acest caz Guvernul va oferi fonduri suplimentare pentru aceste primării pentru implementarea proiectelor de infrastructură locală și regională.

Amalgamarea benevolă ar fi potrivită până la adoptarea legii respective. Astfel, primăriile, care se vor uni benevol, vor primi subvențiile prevăzute, conform legislației.

Din punctul nostru de vedere, o primărie ar trebui să dispună, în primul rând, de capacități umane suficiente pentru a garanta autoadministrarea, în așa mod, ca să-și acopere singură toate cheltuielile, să aibă capacitate suficientă sub aspect de bază de impozitare, fiscală, prin dezvoltarea sectorului economic, antreprenorial, care să genereze impozite necesare pentru a suplini bugetul local.

Referindu-mă la reforma administrativ-teritorială, voi mai menționa că, dacă la nivel de APC reforma este motivată, într-un anumit fel, politic, fiind vizate, desigur, și aspectele financiare specifice unui proces bugetar, apoi reforma administrativ-teritorială se bazează pe o analiză logistică a capacităților teritoriale de consolidare a resurselor locale, precum resursele umane, resursele naturale, infrastructura aprovizionării cu resurse energetice, a căilor de acces etc., deci pe o analiză economico-socială profundă.

Noi deja muncim în această

direcție și, în momentul, când vom veni cu propuneri de amalgamare a anumitor primării, noi vom fi siguri că aceste primării noi vor fi sustenabile, vor fi capabile să se autoadministreze în deplină măsură.

Și aici mă voi referi la un alt aspect foarte important. Va fi foarte greu de implementat reforma la nivel local dacă nu vom acționa activ în procesul de descentralizare. Experții noștri sunt implicați în evaluarea unor mecanisme eficiente de aplicare în cadrul procesului de descentralizare. Important este că există și cadrul legal, stabilit prin Strategia Națională de Decentralizare.

Pentru echipa noastră este clar că mulți dintre primari nu vor fi de acord cu aceste reforme, că nu vor dori să se împace cu implementarea lor. Ziceam anterior despre scoaterea demnitarilor și funcționarilor din zona de confort. Este evident că vor fi opinii diferite la acest subiect. Unii, cu siguranță, vor susține reforma care vine în beneficiul cetățenilor, alții vor blama reforma care vine în detrimentul lor personal. Dar noi, echipa Centrului de Implementare a Reformelor, ne plasăm deasupra viziunilor înguste, care au la bază interese personale. Adevărații primari, care au alte viziuni decât cele de critică sterilă, cei care au aptitudini manageriale pentru a realiza politicile la nivel local, vor avea doar de beneficiat de programe și proiecte noi în interesul comunităților.

Acum preocupările de bază ale Centrului sunt legate de implementarea reformei APC. După care vor urma activitățile de implementare a reformei administrativ-teritoriale și a reformei administrației publice locale și, anume în acea perioadă, vom avea o conlucrare foarte strânsă cu primarii pentru a realiza cu succes, în ansamblu, reforma pentru dezvoltarea în continuare a țării, ceea ce va însemna o îndeplinire demnă a sarcinilor stabilite în responsabilitatea Centrului de Implementare a Reformelor.

**Interviu realizat de
Ion AXENTI**

Eficientizarea întreprinderilor intercomunitare

Veceaslav BULAT, directorul Institutului pentru Dezvoltare Urbană, doctorand la Academia de Administrare Publică, a propus o nouă modalitate de creare a întreprinderilor intercomunitare, mult mai eficiente din punct de vedere economic, dar și cu capacități avansate de prestare a serviciilor de calitate. Domnia sa prezintă în continuare această metodologie inovativă pentru o informare mai largă a autorităților publice din republică.

În procesul de elaborare a Studiului de argumentare a creării și evaluare a potențialului clusterelor de cooperare intercomunală a localităților din UTA Găgăuzia și raionul Taraclia, împreună cu colegii de la Institutul pentru Dezvoltare Urbană, Business Consulting Institute și IHS din România am formulat și propus o nouă metodologie și un instrumentariu de metode teoretico-practice pentru identificarea componentelor clusterelor (grupurilor de localități) de cooperare intercomunitară, identificarea locului optimal al amplasării serviciilor publice, metode de evaluare a capacităților existente ale APL în ceea ce privește cooperarea între comunitățile vecine, precum și metode de evaluare a oportunităților de cooperare intercomunitară și a disponibilității de a crea servicii publice comune (salubritate, aprovizionare cu apă, întreținere drumuri, gestionare spații verzi, servicii educaționale, culturale, etc.). Scopul acestei metodologii este de a oferi autorităților locale suportul metodologic pentru identificarea serviciilor ce pot fi prestate prin cooperare intercomunală, pentru exercitarea în comun a uneia sau a mai multor funcții ce țin de competența APL, stabilite prin lege, obținerea beneficiilor reciproce, care ar fi mult mai eficiente decât în cazul acțiunilor individuale și unilaterale.

Dacă este să vorbim pe scurt, în ce constă această metodă, atunci pot menționa,

că pentru identificarea și stabilirea potențialelor grupuri de comunități (cluster) s-au definit și aplicat două criterii: geografic și demografic. Adică, comunitățile trebuie să fie megieșe, fără enclave teritoriale, între comunități să nu existe bariere naturale și relief dificil, dar să existe între comunități, cel puțin, o bună conectivitate prin drumuri. De asemenea, pentru a fi eficient un serviciu public s-a stabilit anumite cerințe față de numărul populației care nu poate fi mai mic de 5 mii locuitori. Mai departe, pentru a stabili centrul de reședință al grupului de comunități, unde este de regulă amplasat oficiul central al serviciului public comun, s-a operat cu metode economico-matematice de identificare a distribuției optime a lucrărilor și serviciilor. Adică, eficacitatea economică a unui serviciu public este direct proporțională cu numărul populației localităților-membre ale grupului și invers proporțională cu distanța de la „oficiul central al serviciului”, până la localitățile în care se prestează serviciile. În fine, un serviciu este efectiv atunci când se prestează continuu și la un tarif rezonabil. Aplicând modelul hiperbolic, se poate stabili o relație directă între nivelul tarifului și numărul de beneficiari ai serviciului. Cercetarea realizată are legătură directă cu tema tezei pe care o finalizez la Academia de Administrare Publică. Ori unul dintre obiectivele tezei este de a determina impactul cooperării intercomunale asupra prestării serviciilor publice.

Pentru argumentarea acestei metodologii elaborate au fost create șapte cluster de cooperare intercomunală între localitățile din UTA Găgăuzia și raionul Taraclia cu localități din raioanele vecine - Cahul, Cantemir, Leova și Basarabeasca. În prezent, are loc oficializarea creării acestor cluster prin semnarea Acordurilor de coo-

perare intercomunală și aprobarea lor de către consiliile locale. În baza acestor Acorduri vor fi constituite servicii intercomunitare comune. Domeniile de cooperare se axează pe problemele stringente existente în localități, dar și posibilitățile financiare existente. **Prioritate sunt desigur serviciile de aprovizionare cu apă și canalizare, dar aceste investiții sunt mari, chiar și pentru contribuții comune. De aceea, serviciile, care se constituie în prezent, vizează salubritatea localităților și managementul deșeurilor menajere, întreținerea și îmbunătățirea calității infrastructurii de drumuri, iluminat public, amenajarea teritoriului, gestionarea spațiilor verzi, servicii cultural-educative.** Despre rezultate comparative nu prea putem vorbi, ori o practică învechită pe domeniul de cooperare intercomunitară în Republica Moldova încă nu se poate vorbi. Fenomenul de coo-

public comun, ce fel de serviciu intercomunitar poate fi creat în comun, care ar trebui să fie tarifele optime astfel încât serviciul intercomunitar să fie eficient economic de a fi prestat, care este mărimea investițiilor cu care trebuie să participe fiecare membru al clusterului intercomunitar, alte aspecte care întotdeauna sunt dificile la etapa de constituire a unui serviciu public comun.

Metodologia propriu-zisă a fost elaborată cu titlu de metodă-pilot în cadrul Proiectului Uniunii Europene „Suport pentru dezvoltarea agriculturii și localităților rurale din UTA Găgăuzia și raionul Taraclia” (SARD), implementat de PNUD Moldova în parteneriat cu Cancelaria de stat și Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare. Așa cum atestă experiența europeană, prin esența și efectele pe care le are, cooperarea intercomunitară este un instrument relativ simplu de aplicat care poate contribui mult la crearea clusterelor și la asigurarea eficienței economico-financiare serviciilor publice.

Proiectul va fi finalizat la sfârșitul anului 2018, atunci când va fi făcut bilanțul activităților și rezultatelor obținute. Suntem si-

perare este nou și la început de aplicare. Totuși, în comparație cu clusterelor mai vechi, în prezent, autoritățile locale, care vor dori să stabilească asocieri de cooperare intercomunitară, dispun de un instrumentariu teoretico-practic care odată aplicat le poate justifica mai bine, din punct de vedere economico-financiar, deciziile pe care le vor lua cu referire la: câte localități este efectiv să fie într-un grup de cooperare intercomunitară, cine poate fi membru al unui cluster, unde (în ce localitate) trebuie amplasat oficiul central al serviciului

guri că proiectele de cooperare intercomunitară, care vor fi curând inițiate, vor avea succes în toate celelalte localități urbane și rurale din Moldova. Cel puțin, experiența Franței, Olandei, Germaniei, Belgiei dar și a Cehiei, Ungariei, Slovaciei, României atestă că cooperarea intercomunitară este o excelentă alternativă pentru crearea, dezvoltarea și îmbunătățirea calității prestării serviciilor publice în condițiile când resursele bugetare locale sunt limitate, iar potențialul local de a crea servicii în mod singular este insuficient.

Gala Bunelor Practici la Ialoveni

Centrul de Sprijinire a Mediului de Afaceri Transfrontaliere din Ialoveni a găzduit, recent, Gala Bunelor Practici cu genericul „Instrumente de participare a tinerilor la dezvoltarea durabilă a comunității”, ediția VII, organizată de Consiliul raional Ialoveni, A. O. „Eco-Răzeni” și Fundația Est-Europeeană din Moldova. Despre acest eveniment ne relatează **Victor Pletosu, specialist principal în domeniul politicilor de tineret al Consiliului raional Ialoveni, care este inițiatorul acestui eveniment și coordonatorul Programului de Granturi Mici al Fondului pentru Tineret Ialoveni.**

Politicele de tineret constituie o direcție prioritară a Strategiei de dezvoltare socio-economică a raionului Ialoveni, elaborată de Consiliul raional. Edițiile precedente ale Galei Bunelor Practici ne demonstrează interesul tot mai mare al tinerilor de a lansa idei noi, proiecte, în scopul dezvoltării durabile și modernizării localităților de baștină.

Concludente sunt și rezultatele ediției VII a Galei Bunelor Practici, care au consemnat o avansare a inițiativelor inovative ale tinerilor din raion. La eveniment au participat dl Anatolie Dimitriu, președintele raionului Ialoveni, dna Daniela Nedeliciuc, șef-adjunct al Oficiului Teritorial Chișinău al Căminului de Stat, alte persoane oficiale, reprezentanți ai mediului de afaceri, care au întreținut un dialog constructiv cu tinerii ingenioși, activi și inteligenți pe subiectele: importanța implicării și educației civice a tinerilor, motivația și cultura participării la viața publică, voluntariatul responsabil în proiecte comunitare și în laboratoare de inovare cu viziuni de dezvoltare pentru viitor.

Gala Bunelor Practici, care a inclus concursul „Topul proiecte-

respectând criteriile: inovație și originalitate, continuitate și durabilitate, impactul și beneficiul adus comunității, replicabilitate, eficiență, utilizarea rațională a resurselor, participare și parteneriate cu diferiți actori.

În acest context, este de remarcat semnarea Acordului de colaborare de către colonelul Pavel Damaschin, Șef al Inspectoratului de Poliție Ialoveni, și domnișoara Maria Levente, președinte al Consiliului Raional de Tineret Ialoveni. A urmat un atelier de informare, organizat de angajații Inspectoratului de poliție pe subiectele: organizarea și funcționarea poliției în Republica Moldova, structura și activitatea Inspectoratului de Poliție Ialoveni, voluntariatul în asigurarea securității publice, proiectul „Supravegherea de vecinătate”, precum și condițiile, criteriile de admitere la Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne și de angajare în structurile poliției. De asemenea, au amenajat o expoziție a mijloacelor tehnice din dotarea poliției, fiind vizitată de tinerii prezenți la eveniment, care au adresat mai multe întrebări, primind răspunsurile și explicațiile de rigoare ale instructorilor.

mare și educație nonformală a tinerilor.

După o amplă analiză a proiectelor prezentate, comisia specială a desemnat laureatii concursului „Topul Proiectelor de Succes”, care s-au învrednicit de Trofeul Excelenței Civice, de Diploma de Laureat și premii bănești.

Atelierul I. „Rolul educației non-formale în dezvoltarea capacităților și competențelor tinerilor” - Consiliul Local al Tinerilor Răzeni, lider - Alexandra Beregoi, mentor - Eugeniu Gurău, proiectul „Eco-Decor - acasă-i cel mai bine”. În cadrul acestui proiect tinerii au desfășurat campania de sensibilizare și de informare a localnicilor despre importanța păstrării mediului și a bunurilor publice și au instalat panouri informative la intrările în sat.

Atelierul II. Implicarea tinerilor în acțiuni de protecție a mediului și de promovare a educației ecologice - Consiliul Local al Tinerilor Ruseștii Noi, lider - Andrei Cebotaru, mentor - Pavel Manolache, proiectul „Un mediu curat și sănătos pentru un viitor frumos”. Prin acest proiect s-a creat un grup de 20 de tineri voluntari care au vărut peste 100 de copaci de la intrarea în Ruseștii Noi. Au amenajat Parcul Tineretului din centrul localității, și au desfășurat o campanie de informare a tinerilor

despre importanța îngrijirii spațiilor verzi.

Atelierul III. Accesul facilitat al tinerilor la activități culturale-artistice și de petrecere a timpului liber - Consiliul Local al Tinerilor Văsieni, lider - Natalia Darii, proiectul „Din online în offline”. În cadrul acestui proiect, tinerii au organizat un atelier de instruire privind securitatea pe internet pentru copii și tineret. Au desfășurat o campanie de informare despre utilizarea rațională a internetului și au organizat concursul de eseje și desene „Internetul în ochii tinerilor și copiilor”. Au organizat pentru copii și tineret jocul „Văsieni - insula comorilor”. Au difuzat gratuit filme pentru tineri în incinta Casei de Cultură.

Atelierul IV. Participarea tinerilor la viața publică și promovarea cetățeniei inteligente și active - Consiliul Local al Tinerilor Bardar, lider - Ștefan Luchita, proiectul „Green Power! Green Change!”. În cadrul proiectului, tinerii au identificat locurile slab salubritate de pe teritoriul satului Bardar, au sensibilizat locuitorii privind problemele ecologice din localitate prin difuzarea imaginilor, fotografiilor din locurile nesalubritate, atât pe rețelele de socializare, cât și prin intermediul televiziunii prin cablu. Au desfășurat concursul „Cea mai curată stradă”, prin care membrii consiliului au urmărit participarea locuitorilor la acțiunile de salubritate a străzilor unde locuiesc. Tinerii au evaluat rezultatele și au stabilit învingătorii, aceștia fiind locuitorii a trei străzi. Pe 22 mai, în cadrul sărbătorii Hramul satului Bardar, a avut loc festivitatea de premiere a reprezentanților celor trei străzi învingătoare în concurs, cu înmînarea plăcuțelor cu denumirile străzilor.

Festivitatea a culminat cu un variat și bogat program artistic. S-a evidențiat colectivul de flutieri al Școlii de Arte Ialoveni, conducător - Sergiu Moșneagu, care au valorificat atât de frumos și original un ansamblu de instrumente muzicale, interpretând un florilegiu de melodii populare cu multă măiestrie.

Victor PLETOSU,
masterand,
administrare publică, AAP

lor de succes”, s-a desfășurat în cadrul a patru ateliere de lucru, în care consiliile locale de tineret și grupurile de inițiativă ale tinerilor din localitățile raionului au venit cu prezentări de proiecte,

Fundația pentru Dezvoltare din Moldova a organizat un sondaj de opinii prin metoda chestionarului, pe care l-a completat fiecare tânăr participant, privind necesitățile de instruire, infor-

Programul Fulbright – noi deschideri în lumea științei

Cooperarea internațională constituie o direcție prioritară în activitatea Academiei de Administrare Publică, fiind baza implementării de noi proiecte în colaborare cu parteneri de peste hotare, schimbului de experiență și de cadre profesoral-didactice, stagiilor de practică în cele mai dezvoltate țări ale lumii ca plusvaloare în vederea eficientizării administrației publice din Republica Moldova. În acest context, se înscrie **bursa de cercetare pentru o durată de cinci luni (februarie-iunie 2017) în cadrul subprogramului Fulbright Scholar Program al Programului Fulbright din Statele Unite ale Americii, de care a beneficiat dna Rodica RUSU, doctor, conferențiar universitar, șef Catedră științe politice și relații internaționale a Academiei.** La întoarcere, dumneaei ne-a vizitat la redacție pentru a-și expune impresiile despre acest stagiul valoros, ce a însemnat acesta pentru dezvoltarea sa profesională de mai departe, inclusiv în domeniul cercetării, pe care le prezentăm în continuare.

Ofrirea Bursei Fulbright a fost pentru mine o oportunitate, la care puteam doar visa, și care a devenit realitate anume în calitate de profesor la Academia de Administrare Publică. Proiectul de cercetare viza rolul diasporei în transferul valorilor politice în țara de origine. Impresiile privind societatea americană m-au marcat în mod deosebit pentru tot restul vieții și aș dori să menționez unele aspecte ale șederii mele în SUA.

Programul Fulbright

Pentru început aș vrea să prezint succint ce este Programul Fulbright. Acest program este considerat cel mai prestigios program de schimburi culturale, științifice și educaționale, desfășurat de Statele Unite ale Americii în întreaga lume. Programul a fost lansat în 1946, la inițiativa senatorului de Arkansas J. William Fulbright, iar în prezent este coordonat de Biroul Afacerilor Culturale și Educaționale al Departamentului de Stat din SUA. Rolul programului este să intensifice înțelegerea reciprocă dintre națiunea americană și celelalte națiuni participante în program, prin schimburi culturale și educaționale, la nivel academic. Programul Fulbright funcționează în peste 155 de țări de pe glob. Acesta include câteva tipuri de burse în dependență de profil și durată.

Programul Fulbright Moldova oferă burse pentru efectuarea cercetărilor, fără acordarea diplomelor, în toate domeniile academice

prin intermediul a două subprograme: Fulbright Scholar Program și Fulbright Faculty Development Program. Programul Fulbright Scholar oferă granturi cercetătorilor, profesorilor universitari și experților din diferite domenii care au titlul de doctor sau echivalentul experienței profesionale în domeniu pentru realizarea unor studii de cercetări în Statele Unite. Programul Fulbright Faculty Development oferă profesorilor universitari și administratorilor, care au cel puțin doi ani de experiență în domeniu, oportunitatea de a explora metodologia de predare și tehnicile de elaborare a curriculumului în Statele Unite.

Universitatea din Washington

Alegerea University of Washington (UW) din Seattle, statul Washington, pentru realizarea proiectului de cercetare nu a fost deloc întâmplătoare, universitatea situându-se pe

locul 13 în clasamentele mondiale recunoscute. Fondată în 1861, este una dintre cele mai vechi pe coasta de Vest, printre profesorii de aici activează 7 laureați ai Premiului Nobel. Este un

centru educațional important care dispune de un fond impunător de carte, peste 7,5 milioane de volume. Centrul REECAS, cu care am colaborat (Herbert J Ellison Center for Russian, East European and Central Asian Studies) din cadrul Henry M. Jackson School of International Studies, este un centru național de cercetare, susținut de Departamentul de Educație SUA pentru a promova în profunzime studiul interdisciplinar al multor subregiuni post-comuniste. Prin cercetare și programele sale, încearcă o înțelegere a moștenirilor trecutului imperial și comunist și analiza instituțiilor emergente și a identităților, care vor forma viitorul regiunii de la Viena până la Vladivostok. Prin urmare, cercetările REECAS acoperă 29 țări, inclusiv Republica Moldova. Pe durata programului am avut ocazia să particip la o serie de lecții publice, mese rotunde, lansări de carte,

conferințe care au inclus o serie largă de subiecte socio-politice și culturale din regiune.

În semestrul de primăvară am auzit un curs integral „Trump in the world. International implications of the Trump presidency”, organizat de către profesorii de la Henry M. Jackson School of International Studies. Acest curs în domeniul relațiilor internaționale, constituit din 10 lecții, s-a axat pe explorarea impactului alegerilor din SUA asupra diverselor regiuni, oferind perspective asupra Asiei, Mexico, Europei și Rusiei. Profesorii s-au referit la contextul global, drepturile omului, cooperare internațională și migrație. Acest curs mi-a permis să extind cunoștințele în domeniul relațiilor internaționale, să cunosc viziunile profesorilor americani și metodele de predare universitară în SUA.

În cadrul acestui curs comprehensiv, la care au avut acces studenții de la UW, cât și publicul larg, l-am întâlnit pe Daniel Chiroț, un profesor renumit, absolvent de Harvard și care în anii '70 a făcut studii de doctorat la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj, România. După prelegere, a fost o plăcere să discutăm în limba română, fiind un bun cunosător al Europei de Sud-Est. Ultima sa carte editată, *The Shape of the New: Four Big Ideas and How They Made the Modern World (Modelarea noului: patru idei mărețe și cum acestea au creat lumea modernă)*, este una dintre cele mai bine vândute cărți din domeniu în SUA. O altă carte a sa, *Originile înapoierii în Europa de Est*, în 2004 a fost tradusă în limba română.

Proiectul meu de cercetare

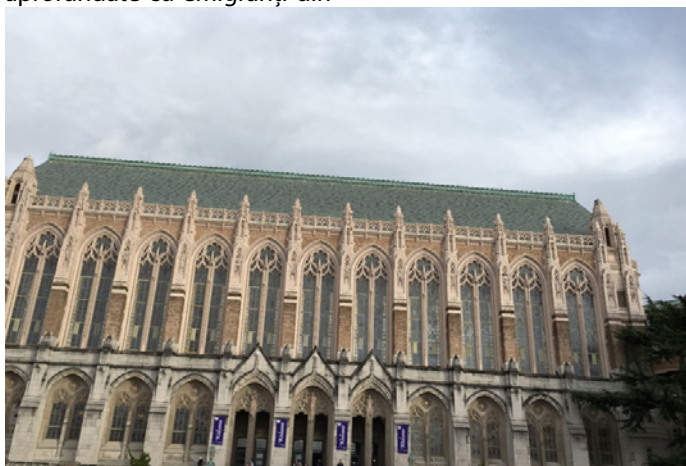
Realizarea proiectului de cercetare, axat pe contribuția diasporei în țările de origine, s-a produs prin conectarea a două aspecte. Primul a vizat analiza resurselor bibliografice ale UW la tema respectivă, sinteza ideilor principale și participarea la conferințe, seminare tematice. Al doilea aspect a fost de natură prag-

(Continuare în pag. 7)

(Sfârșit. Început în pag. 6)

matică și s-a referit la întâlnirile și discuțiile pe marginea acestui subiect cu profesorii de la REECAS și din alte departamente ale UW, participarea la o serie de activități de profil atât în cadrul universității cât și cele organizate de diasporă, și realizarea interviurilor aprofundate cu emigranți din

tic dominat de limba engleză. Astfel, am avut ocazia să le vorbesc despre Republica Moldova, România, unele aspecte istorice, locuri și fapte. Totodată, am activat și în ca-

Republica Moldova, stabiliți în statul Washington. Estimativ, în statul Washington se află peste 4 mii de persoane originare din Republica Moldova. Observarea, participarea la evenimentele organizate de comunitatea moldovenilor din statul Washington (sărbătorirea Mărțișorului, a Paștelui, Ziua Internațională a Copiilor) a permis studiul empiric structural-organizațional și funcțional al comunității. O sinteză a interviurilor realizate cu imigranții moldoveni din statul Washington se va regăsi în lucrările științifice de cercetare, ce urmează a fi publicate ulterior.

Lecții de română pentru copiii imigranților...

Pe lângă realizarea proiectului de cercetare, am avut onoarea să predau cursul *Româna la liceu* pentru copiii vorbitori de limbă română din statul Washington, organizat de American Romanian Cultural Society în incinta University of Washington. A fost o experiență inedită, ce m-a onorat foarte mult, conștientizând faptul că contribui la transmiterea valorilor culturale unor generații care se află într-un mediu lingvis-

litate de voluntar în organizarea unor activități de către American Romanian Cultural Society: invitarea oamenilor de cultură, scriitori, actori din România, difuzarea filmelor românești etc.

...și lecții în școala americană

Programul Fulbright oferă posibilitatea de a pleca în SUA împreună cu membrii de familie. Deoarece am considerat că este o oportunitate unică, am plecat împreună cu fiul Daniel, elev în clasa a 8-a, liceul „Spiru Haret” din Chișinău. Astfel, pe lângă experiența universitară, am avut ocazia să interacționăm și să cunoaștem sistemul educațional școlar (gimnazial) din statul Washington. Pe perioada realizării proiectului de cercetare, feciorul a urmat lecțiile în aceeași clasă la Hamilton International Middle School, înmatricularea fiind una foarte simplă, în baza reședinței. Acolo și-a făcut prieteni din lumea întreagă, și-a consolidat cunoștințele de limbă engleză, a cunoscut noi modalități de predare. Procesul de studii este unul centrat exclusiv pe elev, într-o manieră prietenoasă și foarte transparentă, fiind o comunicare

permanentă profesor-elev și profesor-părinte.

Am avut ocazia să vizitez în calitate de voluntar, împreună cu clasa lui Daniel, Senatul și autoritățile administrative ale statului Washington (Camera Reprezentanților, Senatul, Cabinetul Guvernatorului), care se află în Olimpia. Astfel, am asistat la o ședință în plen a senatorilor care tocmai dezbăteau un proiect de lege privind fondurile publice de finanțare a școlilor. A fost foarte emoționant când senatorii, aflând că sunt elevi în sală, au întrerupt dezbaterile, s-au ridicat în picioare și au aplaudat elevii. Iată așa o manifestare a atitudinii față de generațiile viitoare. Vizitând și Curtea Supremă din statul Washington, elevii au avut șansa să își ia rolul de judecători și au dezbătut un caz de rezonanță. Am fost martori la realizarea procesului politic în statul Washington, caracterizat printr-un nivel înalt de maturitate democratică, separarea clasicii a puterilor și principiul *chek and balance*.

Concluzii

Programul de cercetare nu înseamnă exclusiv munca în bibliotecă, dimpo-

grafe, expoziții și alte atracții turistice. Ne-au impresionat, în mod deosebit, muzeele (Burke Museum, Pacific Science Center, Melinda & Bill Gates Center). Acestea funcționează pe baza conceptului de accesibilitate (unele fiind gratis) și cunoaștere prin jocuri, metode audiovizuale. Foarte multe dintre exponatele muzeelor puteau fi atinse, încercate. La Seattle Art Museum ne-a impresionat profund expoziția despre migrație a pictorului J. Lawrence. Expoziția, constituită din 60 de tablouri, surprinde tot procesul acestui fenomen: motivele emigrării, traseul, munca, aspectele discriminării, condițiile de trai, legătura cu cei rămași acasă, relația între cei care au venit primii și imigranții din ultimele valuri etc. Ultimul tablou e intitulat *Și ei continuă să vină*. E prima dată, când colecția a fost întregită, fiindcă o parte se află la The Museum of Modern Art, New York, și alta e The Philips Collection, Washington DC.

Am fost frapați, în special, de deschiderea și bunăvoința oamenilor, respectarea drepturilor omului, atitudinea față de oameni, am văzut cum

trivă, se pune accentul pe interacțiunea cu comunitatea locală. Ne-am făcut prieteni americani, cărora le vorbeam despre Moldova. Noi am vizitat multe muzee, cinemato-

funcționează supremația legii, libertatea de exprimare. Am cunoscut o societate liberă, democratică. Această experiență ne-a marcat profund pe tot restul vieții.

Workshopuri în cadrul proiectului “Educational for Drone (eDrone)”

În perioada 10-15 iulie 2017 șefa Direcției știință și doctorat a Academiei de Administrare Publică Silvia Dulschi, doctor, conferențiar universitar, manager de proiect eDrone, și Tatiana Castrașan, metodist, lector superior, au participat la două ateliere organizate în cadrul proiectului “Educational for Drone (eDrone)”, care s-au desfășurat în orașele Tbilisi (Georgia) și Erevan (Armenia).

partenerii de la Universitatea Militară de Tehnologii, Polonia, au prezentat raportul pe pachetul de acțiuni WP1 privind tehnologia dronelor, iar partenerii din Georgia au prezentat informații privind tendințele de evoluție tehnologică a dronelor în țările europene.

Programul a inclus, de asemenea, discuții privind organizarea laboratoarelor în scopul instruirii formatorilor în

salutați de către Koryun Atoyan, Rectorul Universității

la Echmiatsin, unul dintre cele mai vechi orașe din Câmpia

Workshopul privind tehnologiile eDrone (Workshop on eDrone Technology), a fost găzduit de partenerul de proiect, Universitatea de Stat Ilia din Tbilisi, sesiunile de lucru desfășurându-se în limba engleză. Participanții la workshop au fost salutați de către rectorul Universității gazdă, ambasadorii Italiei și Poloniei în Georgia, de către Lika Glonti, șefa Oficiului Național ERASMUS + din Georgia și co-

cadru proiectului, asigurarea laboratoarelor cu echipamentul necesar. Au fost invocate problemele cu care se confruntă partenerii în realizarea acestui obiectiv.

Partenerii de la Academia de Administrare Publică, Universitatea Agrară de Stat din Moldova, Universitatea Militară de Tehnologii din Polonia au prezentat întreprinderile care au fost vizitate în cadrul pachetului WP1 al proiectului, au relatat despre misiunea acestora și colaborarea cu ele în scopul organizării cursurilor pentru instruirea colaboratorilor acestor instituții privind utilizarea dronelor.

Cel de-al doilea workshop, privind legislația pentru drone (Workshop on Laws for Drones), s-a desfășurat în incinta Universității Economice de Stat din Erevan, pe data de 13 iulie 2017.

Economice de Stat din Erevan, Giovanni Ricciulli, Ambasadorul Republicii Italia în Armenia, Jerzy Marek Nowakowski, Ambasadorul Republicii Polonia în Erevan, Lana Karlova, coordonator al Oficiului Național ERASMUS+ în Armenia, Pasquale Daponte, coordonator al proiectului eDrone, Universitatea Sannio, Italia.

În cadrul workshopului, partenerii de proiect au prezentat legislația privind dronile în țările UE și în țările partenere: Armenia, Belarus, Georgia, Moldova.

Un loc aparte a revenit discuțiilor privind implementarea și organizarea cursurilor eDrone, prevăzute de pachetul WP3. În conformitate cu Planul de acțiuni al proiectului, responsabilii (liderii) pentru implementarea pachetului de lucru WP3, au prezentat activitățile planificate, managementul, calitatea și evaluarea rezultatelor.

Participanții la cele două workshopuri au discutat și despre site-ul web al proiectului. În rezultatul discuțiilor au fost identificate oportunități de colaborare pe viitor, în special: elaborarea în comun a pachetului WP3 al proiectului și implementarea lui.

Programul întrunirilor a prevăzut, de asemenea, vizite

Ararat, fostă capitală a Armeniei din 180 și până în 340, perioadă când țara a adoptat creștinismul ca și religie oficială. Aici a fost construită prima biserică din Armenia - Catedrala Echmiadzin.

Un alt monument al Armeniei este lacul Sevan, cea mai mare întindere de apă din Armenia și regiunea Caucazului și unul dintre cele mai mari lacuri de apă dulce de mare altitudine din Eurasia. Lacul este situat în provincia Gegharkunik, la o altitudine de 1.900 m deasupra nivelului mării.

Participarea la atelierele din Tbilisi și Erevan va avea un impact pozitiv asupra organizării activităților în cadrul Pla-

nului de acțiuni al proiectului, dar și pentru întărirea relațiilor cu instituțiile reprezentate la aceste reuniuni.

Silvia DULSCHI,
șef Direcție știință și
doctorat a AAP,
doctor, conferențiar
universitar,
manager de
proiect eDrone

ordonatorul de proiect, prof. Pasquale Daponte, Universitatea Sannio, Italia.

În cadrul acestui atelier

Participanții au fost

Mărturii din anii deportărilor comuniste-staliniste

O filă din biografia familiei Botnaru Maxim Efrem, din s. Negureni, raionul Telenești

Această filă este o continuare a materialului intitulat „**Calvarul familiei Botnaru**” din numărul precedent al ziarului nostru, în care dna **Tatiana Manole, doctor habilitat, profesor universitar, descrie** chinurile prin care a trecut familia sa Botnaru, din s. Negureni, r-nul Telenești, în anii deportărilor comuniste. De data aceasta, mărturiile sunt continuate din momentul când **mama, Vera Botnaru, cu fiica Tatiana, au fugit la semnul unei „activiste”, dar bună la suflet, când au venit soldații sovietici să-i deporteze, și au fost ascunși în podul unei case de alți oameni buni la suflet.**

Acea familie, care ne-a ascuns în podul casei lor, era a lui **Efrim Botnaru** (am concretizat de la vara mea, mătușa **Nadea Muntenu**, fiica lui **Eremia Darii**, fratele mamei, duși și ei în Siberia ca „culaci”, „dușmani ai poporului”).

În ziua aceea tragică, din podul acelei case, am auzit strigătele și bocetele familiilor ridicate (deportate) din satul Negureni. Printre ele erau și bunicii mei, **Ilie și Mărina Rusu**, fratele mamei, moș **Eremia** și mătușa **Mărioara DARII**, alte familii nenorocite din satul Negureni.

Sărmana mama mea, nu știa ce se întâmplă, de ce au venit să ne ia, ce rău am făcut, cine sunt acești „oameni înarmați”? Ea a crezut că ne duc să ne împuște, ca pe evrei în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Eu eram mică și nu-mi dădeam seama ce se întâmplă.

În aceeași noapte, mama cu mine a trecut să ne ascundem la altă familie, a lui **Erofei Pascaru** (să am iertare, dar nu pot scrie mai mult despre acești oameni, foarte buni, care nu aveau frică în acele timpuri grele și tragice ale regimului stalinist, ei tot au riscat, oferindu-ne iarbă ascunzătoare). Dumnezeu să-i aibă în paza sa, dacă mai sunt în viață, dacă au plecat în lumea celor dreapți, Dumnezeu să-i țină de-a dreapta sa, că au făcut mult bine pe acest pământ.

Beata mamă, după aceste evenimente de grea urgie, speriată de moarte, s-a îmbolnăvit. 10 ani a fost grav bolnavă de inimioară, aproape ținută la pat.

În urma deportării, noi am rămas pe drumuri, fără casă, fără masă. Am trăit pe la rude: când la unul, când la altul. Cel mai mult am trăit la nana Manea, sora mamei. Ea avea mai mulți copii: **Olga, Iustina, Efimia, Veronica și**

Vasile Burlacu. Dar trăiam câte-va luni la unul, apoi ne mutam la alții.

Acum eu am înțeles, cum surorile mamei (mama era cea mai mică dintre surori), se sfătuiau între ele, în sensul, cine să ne mai ia, la cine să mai trăim o habă de vreme. Astfel, am trăit la Chițcani la mătușa **Efimia**, care avea și ea mai mulți copii: **Vera, Olga, Elena, Simion**.

La fel, o bucată de vreme am trăit la badea **Petre Darii** și la mătușa **Olga**. Și ei aveau mai mulți copii: **Galea, Aurica, Leonea, Raia, Ilie și Eugenia**.

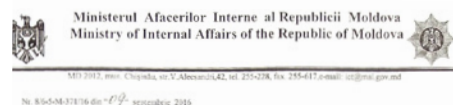
În perioada de independență a Republicii Moldova, eu am avut posibilitatea să fac cunoștință cu dosarul familiei **Botnari (Botnaru) Maxim Efremovici**. O copie am primit-o la mână.

În dosarul acesta este descris, cam subiectiv, averea confiscată, pentru că ce-au putut au furat „suspușii” și mahalaua... Acest dosar a fost scos de mine din arhiva Ministerului Afacerilor Interne, în 2015. Lucrurile din casă: covoare, căpătâi, haine, încălțăminte – toate au fost confiscate și vândute mai apoi în centrul satului, în „șleah”. Oamenii din sat, rudele, ne spuneau că multe lucruri din gospodăria noastră le-au văzut pe la vecini – căpătâi, plăpumi ș. a. – întinse pe frânghii afară, fiind furate de către ei. Nimeni din vecini nu ne-a întors nimic.

Trebuie să scriu și despre hapsânul **Matfei Litvinenco**, pe atunci președinte de colhoz, el era din Negurenii Noi. Pe tot parcursul anului 1948, el venea foarte des la tata acasă. Bea și mânca, apoi se ducea în ocolul cu oițe și arăta cu degetul, zicând: „**Maxim, pe această oaie să mi-o aduci mie acasă!**” Sau venea cu soția sa, se duceau în Casa cea mare și **Litvinenco** arăta tot cu degetul la

un covor întins pe perete, zicând: „**Maxim, Vera, pe acest covor să mi-l dai mie!**” Apoi, el, împreună cu alți călăi din sat, ca **Mangalii**, au semnat, în 1948, documentul secret de deportare a oamenilor gospodari din satul Negureni. În acest document secret era înscris și bietul tată, **Botnari Maxim Efrem**. Alt tiran din satul Negureni a fost **Anton Bujnița**, despre care am scris în articolul din numărul precedent al acestui ziar.

Rusiei Sovietice îi trebuia brațe gratuite de muncă să lucreze în pădurile din Siberia și au gândit metode de deportare forțată, pe de o parte, pe de altă parte, vroiau să bage spaima în oameni și să forțeze formarea colhozurilor, prin confiscarea de la cetățeni a pământurilor, a vitelor, plugurilor, boroanelor, toate mijloacele de producere. I-au făcut, astfel, pe toți „egali” în fața sărăciei, numai „cozile de topor” au ocupat posturi de conducere și se mândreau. Parcă-l văd pe **Anton Bujnița**, fioros, cu mustați mari, negre, cu mâinile păroase în șolduri sau încrucișate dinapoi, când vorbea cu bieții oameni necăjiți și înfricoșați de el, care

MD 1017 - 0001 - Chișinău, str. V. Alecușcă 124, tel. 225-2208, fax 225-4177, e-mail: csi@ma.gov.md

№ 816-M-1718 din 07.07.2015

Dna Manole Tatiana Maxim

mun. Chișinău, str. M. Doșofiei 100, ap. 6

Certificat de reabilitare

Comisia MAI pentru reabilitarea victimelor represiunilor politice vă aduce la cunoștință că cet. Botnari Maxim Efrem, a.n. 1912, Botnari Vera Ivan, a.n. 1913, Botnari Tatiana Maxim, a.n. 1939 au fost incluși în lista persoanelor, care urmau să fie deportate prin Hotărârea Consiliului de Miniștri al RSSM nr. 509 din 29 iunie 1949, dar nu au fost deportați.

În baza prevederilor art. 2 alin. 2 al Legii Republicii Moldova nr. 1225-XII din 08 decembrie 1992 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice cet. Botnari Maxim Efrem, a.n. 1912, Botnari Vera Ivan, a.n. 1913, Botnari Tatiana Maxim, a.n. 1939 sunt declarați victime ale represiunilor politice și reabilitați.

Vicepreședintele
comisiei de reabilitare a MAI

Sergiu STRUNGARU

lui. Cu ce se alegeau acești copii chinuți și flămânzi? Așa și eu, **Tatiana Botnaru**, fiica lui **Maxim Botnaru**, am lucrat trei luni la grădina colhozului, și cu ce m-am ales? Cu nimic.

Aceasta a fost răsplata pentru munca de trei luni a unui copil.

Dar vreau să mai menționez, că și în acea perioadă cumplită, în satul Negureni au fost oameni buni, cu suflet mare, și voi aduce un exemplu. După ce am primit torba de grâu și am dus-o acasă, la mama bolnavă, peste vre-o câteva zile, „zavslada” (șeful depozitului), un omulean pe nume **Zmuncilă Andrei** (nu-mi amintesc mai multe amănunte, dar știu că avea doi feciori: unul **Spiridon** și altul, pare-mi-se, **Andrei**), m-a întâlnit pe drum și-mi zice: „**Tane, să vii la „scld”, că ai de primit niște grâu!**”. Eu fuga acasă, trăiam în saraul lui Leonid Darii, îi spun mamei. Mama a priceput și a zis: „**Bine, Tane, ia traista și du-te și primește grâu!**”. Așa, omul acesta, **Zmuncilă Andrei**, de câteva ori m-a chemat să primesc grâu.

El știa soarta noastră și îi era, probabil, jale, și măcar astfel a decis să ne ajute, pe mine și pe mama mea bolnavă. Dumnezeu să-l odihnească în pace, căci și el nu mai este în viață. Dar numele lui bun a rămas în amintirea mea și a copiilor mei.

Mai jos dau un document din dosarul tatălui meu, **Botnari (Botnaru) Maxim Efrem**, primit de mine, **Tatiana MANOLE (Botnaru)** de la Ministerul Afacerilor Interne (MAI) al Republicii Moldova.

Activitatea de inovare și transfer tehnologic este una importantă și absolut necesară pentru formarea unei economii competitive în societatea modernă. În acest context se înscrie Concursul „Cea mai bună idee inovațională”, prima ediție a căruia a avut loc pe 15 iunie în incinta Sălii Mici a Academiei de Științe a Moldovei,

unde au fost prezentate cele mai originale idei.

Scopul acestui concurs a fost de a susține și promova ideile tinerilor care doresc să-și deschidă propria afacere, precum și de a identifica cele mai viabile idei de afaceri în domeniul inovațiilor.

La concurs au fost prezentate 32 de idei ale tinerilor care doresc să inițieze sau să dezvolte propria afacere în următoarele domenii: Materiale, tehnologii

și produse inovative; Tehnologii informaționale; Eficiență energetică și valorificarea surselor de energie regenerabilă; Biomedicină și Sănătate; Biotehnologii și Industria alimentară.

Tinerii au avut la dispoziție 5 minute pentru a-și prezenta, în fața juriului, ideea inovațională de afacere.

Dorin Pușcașu și Cristian Rusu cu ideea inovațională „Cloudeed - Prima platformă de cloud public din Republica Moldova” au reușit să impresioneze juriul cu potențialul și gradul de inovare a ideii și au câștigat premiul mare de 10 000 lei, precum și posibilitatea de a participa în cadrul Concursului Proiectelor de Transfer Tehnologic - 2018.

Locul II a revenit Cristiane Grati pentru ideea realizării unei cărți-joc pentru copii cu elemente interactive în vederea dezvoltării

abilităților cognitive. Cristiana a intrat în posesia unui premiu în valoare de 7 mii de lei.

Pe locul III s-a clasat Denis Roșca care a venit cu ideea unui program scholarship pentru elevii și studenții din toată lumea. Această idee a fost apreciată cu un premiu în valoare de 5 mii de lei.

Locul IV a revenit lui Stanislav Iarovoi care propune cultivarea și procesarea salciei energetice pentru fabricarea brichetelor și producerea combustibilului, pentru care a luat un premiu în valoare de 2 mii de lei.

Din partea organizatorilor concursului, Agenția pentru Inovare și Transfer Tehnologic (AITT), Academia de Științe a Moldovei, în parteneriat cu Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală (AGEPI), Organizația pentru Dezvoltarea Întreprinderilor Mici și Mijlocii (ODIMM), au fost acordate premii speciale pentru a oferi su-

port tinerilor ce doresc să inițieze o afacere în domeniul inovațiilor.

Premiul AGEPI a fost acordat Nadejdei Cervinscaia pentru ideea Aplicația pentru telefon „U-cook 2. Moldova”

Premiul ODIMM a fost acordat Victoriei Danilă pentru ideea „Îmbrăcăminte funcțională pentru copii născuți prematur și copii cu masa corporală redusă la naștere”.

Premiul Ministerului Tineretului și Sportului a fost acordat lui Alexandru Suhodol pentru ideea „Busy bord- tablă” pentru dezvoltarea abilităților copiilor mici.

Premiul PȘT Academica și II Inovatorul a fost acordat Nataliei Eriomenco pentru ideea „Producerea și promovarea ambalajelor pentru stocarea și transportarea (inovativă) a mărfurilor”.

Concursul a adunat atât întreprinderi cu experiență în afaceri, cât și start-up-uri și studenți. În total, la concurs au participat 33 de reprezentanți, din 23 de instituții.

Tehnologia viitorului în Germania

Ochelari care citeșc în locul tău, bec micuț de avertizare pentru bolnavii de diabet și frigider care funcționează fără curent electric. Acestea, dar și alte zeci de inovații au fost prezentate la o expoziție de tehnologii din capitala Germaniei, Berlin, vernisată recent. Evenimentul a atras mii de curioși din diferite colțuri ale lumii.

Inventatorii ochelarilor care pot citi în locul persoanelor care îi poartă sunt convinși că dispozitivul va ușura viața multor

oameni. Ochelarii sunt dotați cu microfon, cameră și detector de gesturi. Dispozitivul îi poate ajuta pe oamenii cu defecțiuni de vizualizare să recunoască texte, fețe și produse. El poate fi folosit de oamenii orbi, slab văzători sau de cei care nu pot citi.

O altă tehnologie, care a atras atenția vizitatorilor a fost un bec micuț de avertizare pentru bolnavii de diabet. Inventatorul, care suferă și el de această maladie, spune că pe dispozitiv trebuie pusă o picătură de sân-

ge, iar peste câteva clipe becul se va aprinde. Dacă este de culoare albastră înseamnă că nivelul zahărului în sânge este înalt, roșu - prea jos, iar verde este culoarea ce arată că totul este în regulă.

„Eu sunt designer. Am făcut foarte multe instalații cu luminițe. M-am gândit că pot face ceva bun pentru oamenii bolnavi. Ceva care ar putea aduce lumină în viața lor întunecată”, spune inventatorul.

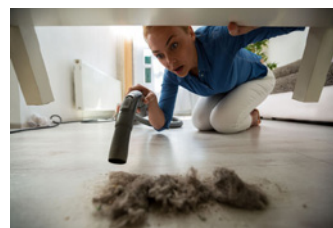
O altă inovație, care ar putea fi extrem de folositoare acolo

unde nu există electricitate, este un frigider fără fir. Aproximativ 1,2 milioane de oameni din întreaga lume nu au acces permanent la energie electrică. Anume în astfel de locuri acest frigider este mai mult decât necesar. În el pot fi păstrate medicamente, vaccinuri.

Canități mici de praf de casă care conțin compuși ai poluanților de mediu ar putea juca un rol în dezvoltarea celulelor grase, potrivit unui articol postat de The Independent. Cercetătorii de la Societatea Americană de Chimie au descoperit că anumiți compuși, numiți compuși estrogenici perturbatori (EDC), găsiți în praful din casă, pot stimula creșterea și dezvoltarea celulelor grase din organism.

În cercetarea efectuată, celulele adipoase au acumulat un tip suplimentar de grăsimi numite

trigliceride, ca rezultat al includerii prafului de casă în vasele de laborator Petri.

Avertismentul experților: praful din casă ne poate îngrășa

EDC-urile sunt compuși sintetici sau naturali care pot reproduce hormonii organismului. Dovezile din studiile pe animale au sugerat, de asemenea, că expunerea timpurie la unii compuși EDC poate duce la creșterea în greutate. EDC-urile se găsesc în mod obișnuit în bunurile de consum și, eventual, ajung în praful din casă. Praful de casă este apoi inhalat, inge-

rat și absorbit prin piele.

Se estimează că aproximativ 50 de miligrame de praf casnic acumulat este consumat zilnic de copii, potrivit Agenției pentru Protecția Mediului din SUA.

Cercetătorii au colectat probe de praf din interiorul a 11 case din Carolina de Nord. 7 probe de praf din cele 11 case au declanșat dezvoltarea celulelor grase și acumularea trigliceridelor.

Instruiri anticorupție e-Learning

Recent, timp de două zile, mai mulți angajați ai Centrului Național Anticorupție (CNA) au fost instruiți de experții Laboratorului pentru consultanță din Polonia „Advisio” cu privire la modalitățile de utilizare și administrare a platformei de instruire anticorupție „e-Learning”. Platforma a fost preluată de către CNA, în luna aprilie curent, de la Biroul Central Anticorupție al Poloniei, în acest sens, fiind semnat și un acord.

Astfel, angajații CNA au învățat cum să gestioneze plat-

forma, să facă modificări și să o adapteze după specificul și cerințele țării noastre. Instruirile cu ajutorul acestei platforme vor fi efectuate la distanță, iar acestea vor conține materiale didactice destinate funcționarilor, dar și module speciale pentru studenți și elevi, cu informație despre prevenirea corupției și a faptelor conexe corupției, dar și aspecte ce țin de integritatea profesională și instituțională, regimul declarării cadourilor, a influențelor necorespunzătoare etc.

Platforma este implementată cu suportul PNUD Moldova în cadrul Proiectului „Consolidarea capacităților CNA de exercitare a funcțiilor de prevenire și analiză a corupției”, finanțat de Ministerul Afacerilor Externe al Norvegiei.

Licitații trucate la Băcioi

Factori de decizie ai primăriei Băcioi sunt cercetați penal de către procurorii anticorupție și CNA pentru depășirea atribuțiilor de serviciu. Aceștia sunt bănuți că ar fi favorizat doi agenți economici la licitațiile pentru reconstrucția grădiniței-creșă din localitate. Potrivit materialelor urmăririi penale, într-un caz, grupul de lucru pentru desemnarea companiilor care se vor ocupa de reparația acoperișului grădiniței din Băcioi, ar fi favorizat o companie care nu întrunea mai multe cerințe ale caietului de sarcini. Chiar dacă agentul economic nu a avut în ultimii 3 ani afaceri ce depășesc 2 milioane de lei și nu avea experiența necesară, Primăria l-a desemnat câștigător, încheind cu acesta un contract de 5 320 678 de lei.

Într-un alt caz, la fel contrar condițiilor indicate în caietul de sarcini, grupul de lucru a desemnat câștigător un agent economic fără experiență în domeniu, semnând cu acesta un

contract de 11 697 894 lei. Potrivit acordului, compania urma să efectueze lucrări interioare de reparație a grădiniței.

În vederea asigurării unei anchete obiective și sub toate aspectele, procurorii anticorupție au efectuat mai multe acțiuni de urmărire penală, inclusiv percheziții la birourile și domiciliile persoanelor vizate în cauză. Pe faptul dat, a fost deschis un dosar penal pentru depășirea atribuțiilor de serviciu, infracțiune care se pedepsește cu până la 10 ani de închisoare cu privarea de dreptul de a ocupa anumite

funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 10 la 15 ani.

Cauza se află în gestiunea Procuraturii Anticorupție, iar investigațiile continuă.

Polițist cercetat penal

Un ofițer superior de investigație din cadrul Secției Investigarea Fraudei Economice a Inspectoratului de Poliție Cahul a fost reținut de ofițerii și procurorii anticorupție cu puțin timp în urmă. Bărbatul este bănuț de corupere pasivă.

Potrivit denunțatorului, omul legii ar fi extorcat 8000 de lei pentru a nu-și îndeplini obligațiile de serviciu, mai exact pentru a nu atrage la răspundere contravențională un cetățean suspectat de achiziționarea, păstrarea și transportarea în scopul comercializării a 20 de litri de băuturi alcoolice fără acte de proveniență. Totodată, polițistul ar fi dat asigurări că, în viitor, nu va opera verificări de acest gen în privința bărbatului. Urmare a măsurilor speciale de investigație și acțiunilor de urmărire penală, polițistul a

fost recunoscut în calitate de bănuț și reținut. Pe acest caz a fost pornit un dosar penal în temeiul art. 324, alin. (2), lit. c) Cod Penal.

Pentru acest gen de infracțiune, Codul Penal al Republicii Moldova prevede o pedeapsă cu închisoare de la 5 la 10 ani cu amendă în mărime de la 6000 la 8000 unități convenționale și cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții publice sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 7 la 10 ani.

Conducerea urmăririi penale este în gestiunea Serviciului Sud al Procuraturii Anticorupție.

Cetățenie contra mită

Un bărbat din Ștefan Vodă riscă până la șase ani de închisoare pentru trafic de influență. Acesta ar fi extorcat 10.000 de euro, susținând că poate influența acordarea cetățeniei române în regim de urgență. Infracțiunea a fost curmată, însă, de ofițerii DGT Sud a CNA și procurorii anticorupție, care l-au reținut în flagrant delict pe

suspect. Potrivit denunțatorului, bărbatul, împreună cu un intermediar, ar fi pretins că au influențat asupra unor persoane publice din cadrul Autorității Naționale pentru Cetățenie din România, în vederea înregistrării urgente a dosarului de redobândire. Pentru suma de 10 000 de euro, suspectul ar fi promis să acumuleze setul de acte necesare pentru dosar, chiar dacă solicitantul de cetățenie nu întrunea toate condițiile. Totodată, acesta asigura obținerea ulterioară în termeni restrânși a pașaportului român.

Urmare a măsurilor speci-

ale de investigație și acțiunilor de urmărire penală, reținerea în flagrant delict a avut loc într-un centru comercial din capitală. În rezultatul percheziției corporale, prima tranșă de 1000 de euro, transmiși sub controlul CNA, au

fost predați benevol de către suspect. Bani erau ascunși în copile xeroxate ale unor certificate de naștere din buzunarul pantalonilor bărbatului. Acesta a fost recunoscut în calitate de bănuț și reținut.

Actualmente se întreprind acțiuni în vederea documentării activității infracționale a suspectului. O cauză penală a fost pornită pe acest caz în temeiul art. 326 al. (2), lit. b) și c) Cod Penal al Republicii Moldova. Dacă va fi găsit vinovat, bărbatul riscă o pedeapsă cu închisoare de până la 6 ani sau amendă în mărime de până la 4000 unități convenționale - echivalentul sumei de 200 000 de lei.

Duruitoarea Veche – „cuib al umanității”

Recent a fost finalizat proiectul „Renașterea istoriei: Includerea grotei Duruitoarea Veche în circuitul turistic european”, realizat în satul Duruitoarea Veche, raionul Râșcani. Despre acest proiect valoros, importanța lui pentru a ne cunoaște istoria noastră milenară, dar și a ne promova pe arena internațională ne relatează vicepreședintele raionului Râșcani, Galina ZAMURDAC.

Oricine are ocazia de a călători prin locurile pitorești din raionul Râșcani rămâne surprins de gama variată de peisaje de o rară frumusețe cu putere mare de atracție a ochiului îndrăgostit de natură. O componentă a acestui peisaj este grotă de la Duruitoarea Veche, cunoscută ca o așezare străveche din epoca de piatră. Grotă este una dintre cele mai vechi așezări umane nu numai din teritoriul republicii noastre, dar și din Europa. Chiar dacă este una dintre cele mai timpurii așezări umane de la noi, numite de academicianul Andrei Vartic „cuiburile umanității”, aceasta are și acum o stare bună de conservare.

Anume pe aici curge râul Duruitoarea, un afluent al râului Ciugur, care a săpat în tolte un defileu adânc. Pantele sale calcaroase abrupte sunt marcate de grote, înfrumusețate cu stânci, ce au cele mai neobișnuite forme. Grotă Duruitoarea Veche este cunoscută ca o așezare străveche. Ea constă din trei încăperi cu lungimea totală de 49 de metri, lățimea de 5-9 metri, este o fostă așezare umană din perioada paleoliticului inferi-

or și este săpată în stânca de deasupra satului, la o înălțime de 33 metri. Faptul că aceasta a fost un adăpost natural al omului preistoric i-a și adus peșterii renume internațional.

Credem că sunt destul de potrivite locurile acestea pentru a organiza un traseu turistic valoros pe aici. Acțiunile pentru dezvoltarea acestei zone cu adevărat de unicat și atractive pentru turiști sunt incluse în Strategia de dezvoltare a raionului Râșcani și cele ale administrațiilor publice locale de nivelul unu. Această idee devine un fapt real prin implicarea și efortul domnului Nicolae Moscalu, președinte al AO

„Moștenitorii” din mun. Bălți, care a reușit să obțină și să implementeze un proiect inedit - „Renașterea istoriei: Includerea grotei Duruitoarea Veche în circuitul turistic european” - scopul fiind crearea complexului muzeistic Duruitoarea Veche. Proiectul a fost realizat în cadrul programului „CHOICE”- Patrimoniul cultural: Oportunitate pentru sporirea angajamentului civic” din mijloacele Uniunii Europene în cadrul Programului Parteneriatului Estic.

În rezultatul săpăturilor arheologice în caverna de origine naturală au fost descoperite rămășițe de animale, fragmentele unor unelte, dar și urme ale omului primitiv de acum 250-300 mii de ani. Arheologii au dat de cinci straturi arheologice, dintre care în patru s-au

găsit măturii ale activității omului. Printre cele câteva sute de obiecte găsite se numără rămășițe de oase de bizon, rinocer sau cerb nobil, arme de os și piatră, obiecte de străpun-gere, unelte de muncă din silex, amulete și podoabe, vârfuri de sulițe, pandative din fildeș de mamut și dinți de ren, dar și un fragment de maxilar omenesc cu șase măsele. Toate acestea pot fi admirate în noua secțiune a muzeului, inaugurată recent.

Aspectul istoric al exponatelor din muzeu și importanța locurilor este confirmată de materialele elaborate de Academia de Științe a Moldovei. Săpăturile și cercetările arheologice continuă să se efectueze atât în grotă, cât și în preajma și pe teritoriile satelor megieșe. Echipa de la Academia de Științe a lăsat în muzeu o lucrare care este rezultatul a mai multor ani de cercetări efectuate în baza recifului, a grotei și a teritoriilor din apropiere.

Acest complex rămâne în așteptarea călătorului neobosit care va avea parte de momente de revelație. Ne oferă oportunitatea de a cunoaște istoria omenirii și a meleagului pentru a ne educa copiii cu dragoste pentru pământul natal cu toată diversitatea, frumusețea și contrastele lui. Fiindcă aici ne sunt rădăcinile care ne dau încredere și forță pentru a ajunge cu demnitate în viitor, pentru că aici, la izvorul nesecat al înțelepciunii și dragostei pentru Patrie, revenim cu dor de pretutindeni.

În atenția cititorilor!

Numărul următor al ziarului nostru
(dublu - nr. 15-16) va apare în septembrie 2017.
„Funcționarul Public”

Abonarea 2017

Continuă abonarea la revista științifico-metodică trimestrială „ADMINISTRAREA PUBLICĂ” și la ziarul „FUNCȚIONARUL PUBLIC,” publicații ale Academiei de Administrare Publică.

Revista „Administrarea Publică” apare trimestrial.

Costul unui abonament:

3 luni - 42 lei; 6 luni - 84 lei.

Indice poștal: 76957

Ziarul „Funcționarul public” apare de 2 ori pe lună.

Costul unui abonament:

3 luni - 37 lei 80 bani; 6 luni - 75 lei 60 bani.

Indice poștal: 67919

ECHIPA REDACȚIONALĂ:

Ion AXENTI - secretar responsabil

Sergiu VLĂDICĂ - redactor

Luminița BOICIUC - redactor, designer

A DRESA ANOASTRĂ:

Mun. Chișinău, str. Ialoveni, 100.

Ziarul apare de două ori pe lună.

Indice 67919.

Coli de tipar 1,5. Tiraj: 350.

Dat la tipar 27.07.2017

E-mail: aap.editura@yahoo.com

CONTACTE:

Tel: 28-40-78

„Funcționarul Public” - supliment la revista „Administrarea Publică” -
publicație a Academiei de Administrare Publică